

تحلیل محتوایی و استنادی مقالات فصلنامه علمی پیکره

چکیده

بیان مسئله: نشریات علمی که روزآمدترین پژوهش‌ها را منتشر می‌کنند، مانند هر چیز دیگر نیاز به ارزیابی و سنجش از جهات مختلف دارند. مجله پیکره یکی از نشریات علمی است که تاکنون (زمان انجام پژوهش) حدود ۲۳ شماره و تعداد ۱۲۵ مقاله آن منتشر شده است. در این پژوهش، چستی میزان مشارکت نویسندگان پژوهش‌های گروهی؛ روش پژوهش مورد استفاده در مقالات؛ تعداد کل و میانگین استنادها در هر مقاله؛ میزان استناد به کتاب، مجلات، پایان‌نامه‌ها و دیگر منابع اطلاعاتی؛ وضعیت زبانی و میزان روزآمدی استنادها؛ پرکارترین نویسنده در میان نویسندگان منابع مقالات و پراستنادترین منابع مورد استناد نویسندگان مقالات این مجله از سؤالاتی است که در این پژوهش به آن پاسخ داده می‌شود.

هدف: تحلیل محتوایی و استنادی مقالات منتشر شده در مجله علمی پیکره و نتایج آن به منظور قیاس با مجلات روز دنیا و ارتقاء جایگاه این مجله، هدف اصلی این پژوهش است.

روش پژوهش: روش تحقیق در این پژوهش تحلیل استنادی است و برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از نرم‌افزار راور-ماتریس و اکسل استفاده شده است. جامعه آماری این مطالعه شامل ۲۳ شماره از فصلنامه پیکره که نمونه آماری آن شامل ۱۲۵ مقاله موجود در این شماره‌های فصلنامه است.

یافته‌ها: از میان ۱۲۵ مقاله بررسی شده ۴۴ مقاله با یک مؤلف و ۸۱ مقاله با دو یا بیش از دو مؤلف بود و بیشترین روش استفاده شده با ۸۲ درصد روش توصیفی تحلیلی است. مجموع استنادهای ۲۳ شماره این نشریه ۲۴۸۲ استناد و میانگین آن برای هر مقاله ۲۰ استناد بوده است. طبق یافته‌های پژوهش، در بین منابع اطلاعاتی، کتاب‌ها با ۶۴ درصد استناد بیش از سایر منابع مورد استناد قرار گرفته و منابع با زبان فارسی با ۷۲ درصد بالاتر از منابع لاتین بوده است. در بررسی روزآمدی منابع استفاده شده ۳۸ درصد منابع قدیمی بوده‌اند. در بین نویسندگان، به آثار رویین پاکباز، محمد خزایی، مهناز شایسته‌فر و علی‌اکبر دهخدا بیشترین استناد صورت گرفته است. همچنین کتاب‌های دایره‌المعارف هنر، لغت‌نامه دهخدا و فرهنگ مصور نمادهای سنتی پراستنادترین‌ها در میان کتاب‌های مورد استفاده بوده است.

کلیدواژه

تحلیل استنادی، تحلیل محتوایی، مقاله‌ها، فصلنامه پیکره

۱. نویسنده مسئول، کارشناس ارشد علم اطلاعات و دانش‌شناسی، دانشگاه شهید چمران اهواز، اهواز، ایران.

Email: abdolahpour14@gmail.com

مقدمه

مجله‌های علمی از اصلی‌ترین ارکان انتقال دانش و یافته‌های نو هستند. این مجلات با توجه به نقش و اهمیتی که در عرصه علم و دانش دارند، لازم است تا ارزیابی دقیق علمی شوند. ارزیابی دوره‌ای مجلات علمی می‌تواند سیاست‌گذاران تولید تازه‌های دانش را ارزیابی و کنترل کرده، موجب ارتقای کیفیت فعالیت‌های پژوهشی شود. موجود بودن یک منبع در فهرست منابع یک سند دیگر بیانگر آن است که بین سند و منبعی که در فهرست منابع به آن استناد شده است، ارتباطی وجود دارد. تجزیه و تحلیل این ارتباطات مقوله‌ای به نام تحلیل استنادی را به وجود می‌آورد. با استفاده از تحلیل استنادی می‌توان انبوهی از منابع منتشر شده را بر اساس میزان استفاده رتبه‌بندی نمود و نویسندگان پر تولید را شناسایی کرد. فصلنامه پیکره، نشریه دانشکده هنر دانشگاه شهید چمران اهواز است که از سال ۱۳۹۱ منتشر شد. مقالات علمی این فصلنامه در زمینه هنر و تاریخ است. در درگاه این مجله هدف از انتشار ارتقای سطح دانش و ارائه دستاوردهای هنری بیان شده است. با توجه به گذشت یک دهه از فعالیت این مجله، پژوهش حاضر سعی دارد به روش تحلیل استنادی و محتوایی، مقالات منتشر شده در این مجله طی سال‌های ۱۳۹۱ تا ۱۴۰۰ ارزیابی کند تا رفتار علمی نویسندگان و وضعیت مقالات و میزان مشارکت علمی پژوهشگران را در تدوین مقالات به شیوه علمی تحلیل کرده و بدینوسیله حیطه‌های پژوهشی، روش تحقیق استفاده شده، مجموع و میانگین استنادهای مقالات، نوع، زمان و روزآمدی منابع و پراستنادترین نویسندگان و منابع آن مشخص نموده و با ارائه‌نمایی از روند و قالب کلی و نقاط قوت و ضعف احتمالی، این مجله را در راه رسیدن به اهداف یاری کند.

روش پژوهش

روش پژوهش حاضر استفاده از تحلیل استنادی و تحلیل محتوا درون مقالات است. روش تحلیل استنادی راهی برای تحلیل الگوی رفتاری پژوهشگران می‌باشد. در این پژوهش، با بررسی سیر تحلیلی مقالات نشریه پیکره به طبقه‌بندی و تحلیل کلی آن‌ها پرداخته می‌شود. جامعه آماری این پژوهش ۱۲۵ مقاله منتشر شده از سال ۱۳۹۱ تا بهار ۱۴۰۰ است، و اطلاعات لازم از طریق وبگاه نشریه جمع‌آوری شده است. در این فرآیند با مراجعه به عناوین و محتوای مقالات، اطلاعاتی چون نوع مقاله، روش، جنسیت، وضعیت شغلی، مدرک تحصیلی، وابستگی سازمانی نویسندگان، گرایش موضوعی، تعداد منابع به تفکیک نوع، زبان و روزآمدی جمع‌آوری و با نرم‌افزار راور ماتریس^۱ تجزیه و تحلیل گردید.

پیشینه پژوهش

پژوهش‌های متعددی در خصوص تحلیل استنادی مجلات ایرانی انجام شده که در **جداول ۱ و ۲**، به‌برخی از آن‌ها اشاره می‌شود:

جدول ۱. پژوهش‌های انجام شده در خصوص تحلیل استنادی. منبع: نگارندگان

سال انتشار	عنوان پژوهش	نویسندگان
۱۴۰۰	تحلیل محتوای مقالات فصلنامه مطالعات مدیریت گردشگری (۱۳۹۱-۱۳۹۸) بر مبنای الگوی مشارکت نویسندگان و ویژگی‌های روش‌شناسی، استنادی و عملکردی مقالات	درنا رضانیا، مجیدرضا مقنی‌پور، و سید جواد ظفرمند
۱۴۰۰	بررسی جریان دانشی و محتوایی مقالات مجله دانش حسابداری از ابتدای انتشار تا پایان سال ۱۳۹۸	مریم نوبخت و یونس نوبخت
۱۳۹۹	تحلیل محتوای پژوهش‌های حوزه حسابداری در فصلنامه پژوهش‌های تجربی حسابداری	علی امیری و سید احمد ارمان
۱۳۹۸	تحلیل استنادی و محتوایی مجله پژوهش‌های نوین روانشناختی از آغاز انتشار (۱۳۸۵) تا سال ۱۳۹۴	افشین حمدی‌پور، معصومه امی و رسول زوارقی
۱۳۹۸	تحلیل محتوای مقالات منتشر شده در مجله علمی پژوهشی سلامت و مراقبت	توران سلیمانی، فیروزه اسدزاده، سمانه دباغ فکری و زینوس
۱۳۹۷	تحلیل محتوایی و استنادی مقالات فصلنامه روانشناسی تربیتی دانشگاه علامه طباطبائی	شیوا علیپور، محمدمهدی بابائی، محمد عباسی و حسین داودی
۱۳۹۷	تحلیل استنادی مقالات فصلنامه علمی-پژوهشی اقیانوس‌شناسی	معصومه دالوند و همیرا آگاه
۱۳۹۶	تحلیل محتوایی و استنادی مقالات چاپ شده در مجله علمی پژوهشی سالمندی ایران ۱۳۸۵ تا ۱۳۹۴	یداله ابوالفتحی ممتاز، احمد دلبری، رباب صحاف، شهلا روستایی، راضیه‌سادات حسینی و مریم رامشینی
۱۳۹۰	تحلیل محتوایی و استنادی مقالات فصلنامه تحقیقات زنان	نصرت ریاحی‌نیا و شکوه نوایی‌نژاد
۱۳۹۰	تحلیل استنادی مقالات فصلنامه علمی پژوهشی معرفت فلسفی (شماره‌های ۳۰-۱)	بهروز همایی، راضیه سلیمانی و ابراهیم افشار

پژوهش‌هایی در خصوص تحلیل محتوایی و استنادی هم در حوزه هنر به ندرت صورت گرفته است که به برخی از آن‌ها اشاره می‌گردد.

جدول ۲. پژوهش‌های تحلیل محتوایی و استنادی حوزه هنر. منبع: نگارندگان

سال انتشار	عنوان پژوهش	نویسندگان
۱۳۹۸	تحلیل محتوای کاربردهای ارزیابی کیفیت مقالات در مجلات علمی پژوهشی هنر	غلامرضا حسنی
۱۳۹۸	بررسی توصیفی مقالات تطبیقی در نشریه هنرهای زیبا-هنرهای تجسمی (هنرهای زیبا سابق) از سال ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۶ شمسی	بهمن فیزایی، ساسان سامانیان و اصغر حاجی محمدی
۱۳۹۷	استناد و استناددهی در ارزیابی‌های حوزه هنری: مسائل و چالش‌ها؛ مطالعه موردی رشته نقاشی	لاله صمدی، مریم ناخدا، عبدالرضا نوروزی چاکلی و سعید اسدی
۱۳۹۷	تحلیل محتوای مقالات ۳۰ شماره نخست دوفصلنامه علمی-پژوهشی گلجام	عبداله میرزایی

با توجه به اهمیت تحلیل مقالات علمی حوزه انجام این پژوهش موجب شناسایی کاستی‌ها و نیز تغییرات ضروری در شیوه‌نامه مجله بر اساس شیوه‌نامه‌های مجلات روز دنیا و در نهایت ارتقاء کیفی مجلات پژوهشی حوزه هنر خواهد بود.

یافته‌ها

۱. **تحلیل محتوایی نشریه:** طبق نتایج به‌دست آمده طی سال‌های ۱۳۹۱ لغایت ۱۴۰۰ تعداد ۱۲۵ عنوان مقاله از ۲۱۶ نویسنده در مجله علمی پیکره منتشر شده است که از این تعداد نویسنده ۱۱۸ نفر زن (۵۵ درصد) و ۹۸ نفر (۴۵ درصد) مرد بوده‌اند. در بررسی میزان تحصیلات نویسندگان مقالات نتایج نشان داد که تعداد ۱۱۰ نفر از ۲۱۶ نویسنده، دارای مدرک دکتری تخصصی، ۱۰۲ نفر دارای مدرک کارشناسی ارشد و فقط ۴ نفر دارای مدرک کارشناسی بودند. از میان نویسندگان، رتبه دانشگاهی ۷ نفر (۳ درصد) از نویسندگان استاد، ۲۴ نفر (۱۱ درصد) دانشیار، ۵۸ نفر (۲۷ درصد) استادیار، ۲۰ نفر (۹ درصد) مربی و ۱۰۷ نفر (۵۰ درصد) دانشجوی دکتری و ارشد و کارشناسی بوده است. در بررسی توزیع فراوانی نویسندگان مقالات از ۱۲۵ مقاله منتشر شده در فصلنامه مذکور، مشخص شد که ۴۴ مقاله یک نویسنده‌ای، ۷۱ مقاله دو نویسنده‌ای، ۹ مقاله سه نویسنده‌ای و ۱ مقاله چهار نویسنده‌ای بوده‌اند و در مجموع ۶۵ درصد مقالات به‌صورت همکاری گروهی و ۳۵ درصد به‌صورت انفرادی تألیف شده‌اند. وابستگی سازمانی نویسندگان مقالات منتشر شده طی سال‌های مورد تحقیق به‌ترتیب شامل پردیس هنرهای زیبا دانشگاه تهران با تعداد ۴۷ نفر نویسنده در جایگاه اول، دانشگاه شهید چمران اهواز با تعداد ۳۲ نفر نویسنده، دانشگاه آزاد اسلامی با تعداد ۲۵ نفر، دانشگاه تربیت مدرس با ۱۵ و دانشگاه کاشان با تعداد ۱۴ نفر، جایگاه‌های دوم، سوم، چهارم و پنجم را دارند.

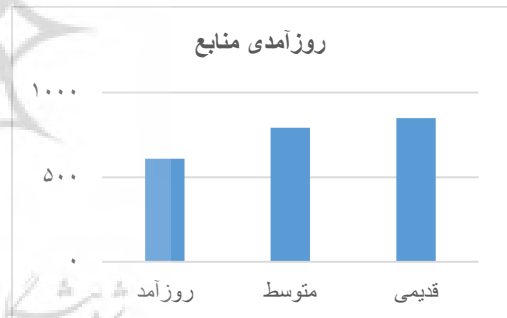
در بررسی پراکندگی حوزه موضوعی پژوهش در مقالات منتشر شده به‌دست آمد که بیشترین حیطه پژوهشی در زمینه نگارگری با ۱۸٫۴ درصد و کمترین حیطه مربوط به اقتصاد هنر و موزه است که به ۱ درصد هم نرسیده است. البته در بعضی از حیطه‌های پژوهشی درصد یکسانی مشاهده می‌شود؛ به‌عنوان نمونه در حیطه پژوهشی نقاشی، نمادشناسی و گرافیک ۱۶ درصد هنرهای شهری و نقوش ۱۲ درصد و در سه زمینه فرش، آموزش نقاشی و خوشنویسی ۱۰ درصد است. در خصوص توزیع فراوانی روش‌های مورد استفاده در مطالعات نتایج نشان داد که از بین ۱۲۵ عنوان مقاله روش بررسی ۱۰۴ مقاله توصیفی تحلیلی و ۱۶ مقاله تطبیقی و ۲ عنوان مقاله نیز تفسیری بوده است.

۲. **تحلیل استنادی نشریه:** تحلیل استنادی این پژوهش نشان داد که در ۱۲۵ عنوان مقاله مورد بررسی ۲۴۸۲ عنوان استناد به‌زبان فارسی و انگلیسی شده است و میانگین تعداد به‌ازای هر مقاله ۲۰ استناد است. شماره ۲۱ این نشریه با ۱۷۶ مورد استناد بیشترین تعداد استناد و شماره ۱۱ با ۴۵ مورد کمترین تعداد استناد را دارا بودند. ۱-۲. **انواع منابع مورد استناد:** منابع اطلاعاتی ذکر شده در استنادهای مقالات مورد بررسی به ۴ دسته کتاب، مقاله، صفحات وب و پایان‌نامه تقسیم شدند. بر اساس یافته‌ها در **جدول ۳** بیشترین میزان استناد با ۶۴ درصد به کتاب اختصاص دارد؛ این میزان درصد حاکی از کتاب محور بودن نویسندگان مقالات فصلنامه پیکره است. پس از آن مقاله با ۲۵ درصد در مرتبه دوم و کمترین میزان استناد با ۲ درصد مربوط به پایان‌نامه‌ها است. ۲-۲. **زبان منابع مورد استناد:** توزیع فراوانی استنادها در منابع بر حسب زبان نشان داد که ۱۹ درصد از منابع انگلیسی و ۸۱ درصد از منابع فارسی مورد استناد قرار گرفته‌اند (**جدول ۳**).

جدول ۳. انواع منابع و تعداد استناد به آن‌ها به تفکیک زبانی. منبع: نگارندگان

انگلیسی		فارسی		زبان
درصد	تعداد استناد	درصد	تعداد استناد	
۱۲	۲۹۲	۵۲	۱۲۹۶	کتاب
۴	۷۵	۲۱	۵۲۳	مقاله
۳	۶۹	۶	۱۵۰	صفحات وب
۰	۲	۲	۶۰	پایان نامه
۱۹	۴۳۸	۸۱	۲۰۲۹	جمع

۲-۳. روزآمدی منابع مورد استناد: در بررسی روزآمدی منابع استفاده شده در مقالات فصلنامه پیکره همانطور که در نمودار ۱ نشان داده می‌شود ۲۷ درصد منابع روزآمد، ۳۵ درصد متوسط و ۳۸ درصد منابع قدیمی بوده‌اند. براساس فاصله زمانی از سال ۱۴۰۰ به پایین از ۱ تا ۷ سال (به‌عنوان منابع روزآمد)، ۷ تا ۱۴ سال (به‌عنوان منابع متوسط) و بالاتر از ۱۴ سال (به‌عنوان منابع قدیمی) دسته‌بندی شده‌اند. با این وصف می‌توان گفت بیشتر منابع این مجله متوسط و قدیمی هستند. در این بررسی منابع اطلاعاتی که به‌صورت صفحات وب مورد استناد قرار گرفته‌اند به دلیل نامشخص بودن تاریخ دسترسی آن‌ها، تحلیل نشدند.

نمودار ۱. میزان روزآمدی منابع مورد استناد. منبع: نگارندگان

۲-۴. تعیین نویسندگان پراستناد منابع مورد استناد: بر اساس یافته‌های جدول ۴، پراستنادترین نویسنده «رویین پاکباز» با ۳۱ استناد بوده است. نویسندگان پراستناد دیگر به ترتیب عبارت‌اند از «محمد خزایی» (۲۲ استناد)، «مهناز شایسته‌فر» (۱۷ استناد)، «علی‌اکبر دهخدا» (۱۵ استناد)، «داریوش شایگان» و «کامران افشار مهاجر» (۱۲ استناد) و ... منابع الکترونیکی به دلیل استفاده در تصاویر مقالات بدون نام نویسنده بودند و در این تحلیل قرار نگرفتند.

جدول ۴. پراستنادترین پدیدآوران ایرانی در منابع مقالات مورد بررسی. منبع: نگارندگان

ردیف	پدید آور	استناد	درصد	ردیف	پدید آور	استناد	درصد
۱	رویین پاکباز	۳۱	۱،۲	۶	ابوالقاسم دادور	۱۰	۰،۴
۲	محمد خزایی	۲۲	۰،۹	۷	علی اصغر کفشچیان مقدم	۹	۰،۳
۳	مهناز شایسته‌فر	۱۷	۰،۷	۸	یعقوب آژند	۸	۰،۳

ردیف	پدید آور	استناد	درصد	ردیف	پدید آور	استناد	درصد
۴	علی اکبر دهخدا	۱۵	۰٫۶	۹	امیرحسین چیت‌سازیان، حسن بلخاری قهپی	۷	۰٫۲
۵	داریوش شایگان‌فر، کامران افشار مهاجر	۱۲	۰٫۵	۱۰	عبدالمجید حسینی‌راد، احمد نادعلیان، سید حسین نصر	۶	۰٫۲

همچنین در میان نویسندگان خارجی «آرتور آپهم پوپ» با ۱۴ مورد استناد به‌عنوان پراستنادترین نویسنده در صدر قرار گرفته که در **جدول ۵** نمایش داده شده است.

جدول ۵. پراستنادترین پدیدآوران خارجی در منابع مقالات مورد بررسی. منبع: نگارندگان

ردیف	پدید آور	استناد	ردیف	پدید آور	استناد
۱	آرتور آپهم پوپ	۱۴	۴	جیمز هال	۸
۲	اولگ گرابر	۱۲	۵	ژان شوالیه	۷
۳	جی. سی. کوپر	۱۱			

جدول ۶. پراستنادترین مترجمان را در مقالات مورد بررسی نشان می‌دهد که در این میان «جلال ستاری» به‌عنوان پراستنادترین مترجم با ۲۲ مورد استناد در رتبه اول قرار گرفته است.

جدول ۶. پراستنادترین مترجمان در منابع مقالات مورد بررسی. منبع: نگارندگان

ردیف	پدید آور	استناد	ردیف	پدید آور	استناد
۱	جلال ستاری	۲۲	۶	مهناز شایسته‌فر، رویین پاکباز، علی رامین	۸
۲	رقیه بهزادی، سودابه فضایی	۱۰	۷	یعقوب آژند، ابوالقاسم اسماعیل‌پور	۷
۳	ملیحه کرباسیان	۹	۸	فرناز حائری، عربعلی، شروه، علیرضا سمیع آذر، محمدتقی فرامرزی، نجف دریابندری	۶

۲-۵. **تعیین منابع پر استناد:** درباره پراستنادترین منابع، چنانکه در **جدول ۷** نشان داده شده است، دایره‌المعارف هنر با ۲۲ مورد استناد، پراستنادترین کتاب در مقالات مورد بررسی است. کتاب‌های پراستناد دیگر عبارت‌اند از لغت‌نامه دهخدا (۱۷ استناد)، فرهنگ مصور نمادهای سنتی (۹ استناد) و ... که نشان‌دهنده مراجعه نویسندگان مقالات به کتب مرجع هنر برای نگارش مقالات است.

جدول ۷. پراستنادترین منابع در منابع مقالات مورد بررسی. منبع: نگارندگان

ردیف	عنوان	استناد	ردیف	عنوان	استناد
۱	دایره‌المعارف هنر	۲۲	۳	فرهنگ مصور نمادهای سنتی، فرهنگ نگاره‌ای نمادها در هنر شرق و غرب فرهنگ نمادها، اساطیر	۹
۲	لغت‌نامه دهخدا	۱۷	۴	نقاشی از دیرباز تا امروز	۸

بحث پیش از نتیجه‌گیری

۱. تحلیل محتوایی: نتایج این پژوهش نشان داد که مقالات نشریه پیکره با ۶۵ درصد اغلب گروهی بوده و ۳۵ درصد مقالات به صورت انفرادی است. با توجه به اینکه امروزه پژوهش‌های گروهی دارای دقت، جامعیت و سرعت بیشتری برخوردار است، پایین بودن درصد مقالات تک نویسنده‌ای در موضوع مورد مطالعه جزء نکات مثبت این نشریه است. از لحاظ جنسیت ۵۵ درصد از نویسندگان را زنان تشکیل می‌دهند و تا حدودی مشارکت مردان و زنان در انتشار مقالات این حوزه مساوی است. در ارتباط با پراکندگی حیطه‌های پژوهشی باید گفت که این نشریه بیشتر حیطه‌های پژوهشی را در برمیگیرد ولی میزان انتشار نامساوی این حیطه‌ها مشهود است. با توجه به یافته‌های موجود و روند نامساوی و پراکندگی نامشابه در حیطه‌های پژوهشی باید تصمیم‌گیری مجله برای به حداقل رساندن این نابرابری‌ها بر این مبنا باشد که از پذیرش بیش از حد مقالات در یک زمینه خاص ممانعت شود. حتی می‌توان اولویت‌های پژوهشی خاصی را در سایت نشریه برای مشاهده نویسندگان و پژوهشگران قرار داد تا مقالات در تمام حیطه‌ها پراکندگی یکسانی داشته باشند. در بررسی دوره ده ساله نشریه از لحاظ پراکندگی جغرافیایی وابستگی نویسندگان مقالات نشریه آنچه به دست آمد گویای این مطلب است که با فراوانی‌های نابرابری مواجه هستیم. بنابراین عوامل اجرایی نشریه باید بکوشند با اتخاذ سیاست‌های مبنی بر ایجاد برابری تعداد پژوهش‌ها در همه دانشگاه‌ها، از این نابرابری بکاهند؛ عوامل نشریه باید از پذیرش بیش از حد مقالات از یک دانشگاه خاص بپرهیزند و این امتیاز و حق اولویت پذیرش را به دانشگاه‌هایی بدهند که از لحاظ فراوانی نسبت به دیگر دانشگاه‌ها پایین‌تر هستند. یافته‌های این تحقیق بیانگر تمرکز پژوهشگران بر روش توصیفی تحلیلی است از این رو شایسته است، دانشجویان و اعضای هیأت علمی به انجام تحقیقات کیفی و مروری ترغیب شوند و از انجام تحقیقات با روش تکراری خودداری کنند.

۲. تحلیل استنادی: نتایج نشان داد که در ۱۲۵ مقاله منتشر شده میانگین استناد برای هر مقاله ۲۰ استناد است که میانگین قابل قبولی است و نشان می‌دهد نویسندگان مقالات به اهمیت استناد به خوبی آگاهی داشته و مقالات خود را با توجه به متون علمی مدون پیشین تدوین کرده‌اند. با توجه به نتایج به دست آمده از پژوهش که نشان داد نویسندگان مقالات فصلنامه پیکره کتاب محور هستند باید گفت هر چند کتاب منبعی در دسترس همگان و سهل‌الوصول است، در پژوهش‌های امروزی، نباید از منابعی چون نشریات و منابع الکترونیکی غافل ماند. اینگونه منابع به دلیل سرعت بیشتری که در روزآمدی اطلاعات در چرخه انتشار دارند، می‌توانند منبعی مفید و اصلی برای استناد پژوهش‌ها باشند. در بررسی زبان مورد استناد مقالات همانگونه که نتایج نشان داد نویسندگان به منابع فارسی رغبت بیشتری دارند. تعداد کم استناد به منابع لاتین می‌تواند عللی از جمله ناآشنایی با زبان انگلیسی و زبان‌های لاتین، و مرتبط نبودن محتوای کتب لاتین با علوم اسلامی، اما با این حال نیاز به مراجعه بیشتر به منابع زبان‌های لاتین برای پژوهش‌های روزآمد و غنی‌تر احساس می‌شود.

نتیجه

نتایج این پژوهش نشان‌دهنده آن است که بیشترین پژوهش‌ها در موضوع مورد بررسی با مشارکت گروهی و با همکاری و تعامل بین استادیاران و دانشجویان مقطع کارشناسی ارشد و دانشجویان و دانشجوین مقطع دکتری بوده است و بیشترین روش مورد استفاده روش توصیفی تحلیلی است و همچنین حیطه‌های موضوعی پژوهشی این نشریه روند نامساوی و نامشابهی را طی می‌کند. از آنجا که موجود بودن یک منبع در فهرست منابع یک سند بیانگر آن است که بین سند و منبعی که در فهرست منابع به آن استناد شده است ارتباطی وجود دارد نشریه پیکره با میانگین استناد ۲۰ برای هر مقاله نشان داد که پژوهشگران این حوزه به اهمیت استناد به‌خوبی آگاهی دارند ولی کتاب محور بودن و قدیمی بودن منابع مورد استفاده در این مجله قابل تأمل است و توجه به منابع روزآمد را ضروری می‌کند.

پیشنهادها

با توجه به تخصصی بودن رشته‌های هنر و افزایش تعداد مقالات تخصصی، پژوهشی‌های روزآمد و مسئله‌محور باید مسئله این مجله باشد. از آنجا که بیشتر منابع مورد استناد نویسندگان موضوع بررسی شده، کتاب بوده توصیه می‌شود استفاده از سایر منابع اطلاعاتی به‌خصوص نشریات و پایان‌نامه‌ها به‌علت روزآمدی در اولویت قرار گیرد. همچنین سردبیر و داوران نشریه استفاده بیشتر از منابع غیرفارسی و روزآمد را به نویسندگان این مجله توصیه کنند.

پی‌نوشت

۱. یکی از مشکلات موجود بر سر راه متخصصان و علاقمندان علم‌سنجی در ایران برای ترسیم نقشه‌های علم و فناوری دشواری ایجاد ماتریس‌های هم‌رخدادی است. این نرم‌افزار توسط محمد توکلی‌زاده راوری، دکترای علم اطلاعات و دانش‌شناسی، عضو هیأت علمی دانشگاه یزد برای حل این مسأله و کمک به ترسیم نقشه‌های بومی علم و فناوری طراحی و نوشته شده است (توکلی‌زاده راوری، ۱۳۹۲).

منابع

- ابوالفتحی ممتاز، یداله، دلبری، احمد، صحاف، رباب، روستایی، شهلا، حسینی، رضیه سادات و رامشینی، مریم. (۱۳۹۶). تحلیل محتوایی و استنادی مقالات چاپ شده در مجله علمی پژوهشی سالمندی ایران ۱۳۸۵ تا ۱۳۹۴. *مجله سالمند*، ۱۲(۲)، صص. ۲۰۸-۲۱۹.
- امیری، علی و ارمکان، سید احمد. (۱۳۹۹). تحلیل محتوای پژوهش‌های حوزه حسابرسی در فصلنامه پژوهش‌های تجربی حسابداری. *فصلنامه رویکردهای پژوهشی نوین در مدیریت و حسابداری*، ۴(۴۲)، صص. ۱۳۶-۱۴۹.
- توکلی‌زاده راوری، محمد. (۱۳۹۲). *راور-ماتریس: نرم‌افزار ایجاد ماتریس هم‌رخدادی (نسخه رایگان اول) / نرم‌افزار رایانه*. یزد: دانشگاه یزد.
- دالوند، معصومه و آگاه، همیرا. (۱۳۹۷). تحلیل استنادی مقالات فصلنامه علمی-پژوهشی اقیانوس‌شناسی. *مجله علم سنجی کاسپین*، ۵(۲)، صص. ۷-۱۵.
- زارعی، عیسی و صدیقی، زهرا. (۱۳۹۲). تحلیل استنادی مقالات منتشر شده در فصلنامه مطالعات انقلاب اسلامی (شماره ۱۳-۳۴) بین سال‌های ۱۳۸۷ تا ۱۳۹۲. *فصلنامه مطالعات انقلاب اسلامی*، ۱۰(۳۵)، صص. ۱۹۳-۲۱۰.

- حسینی، غلامرضا. (۱۳۹۸). تحلیل محتوای کاربرگ‌های ارزیابی کیفیت مقالات در مجلات علمی پژوهشی هنر. نگره، (۵۱)، صص. ۱۰۱-۱۱۱.
- حمدی‌پور، افشین، امی، معصومه و زوارقی، رسول. (۱۳۹۸). تحلیل استنادی و محتوایی مجله پژوهش‌های نوین روانشناختی از آغاز انتشار (۱۳۸۵) تا سال ۱۳۹۴. فصلنامه پژوهش‌های نوین روانشناختی، ۱۴(۵۳)، صص. ۱۰۷-۱۲۹.
- رضانیان، درنا، مقنی‌پور، مجیدرضا و ظفرمند، سید رضا. (۱۴۰۰). تحلیل محتوای مقالات فصلنامه مطالعات مدیریت گردشگری (۱۳۹۱-۱۳۹۸) بر مبنای الگوی مشارکت نویسندگان و ویژگی‌های روش‌شناسی، استنادی و عملکردی مقالات. *بازیابی دانش و نظام‌های معنایی*، ۷(۲۸)، صص. ۱۶۱-۱۹۲.
- ریاحی‌نیا، نصرت و نوایی‌نژاد، شکوه. (۱۳۹۰). تحلیل محتوایی و استنادی مقالات فصلنامه تحقیقات زنان. *تحقیقات زنان*، (۱)۵.
- سلیمانی، توران، اسدزاده، فیروزه، دباغ‌فکری، سمانه و قمیصی، ژینوس. (۱۳۹۸). تحلیل محتوای مقالات منتشر شده در مجله علمی پژوهشی سلامت و مراقبت. *مطالعات علوم تربیتی و روانشناسی*، ۵(۲)، صص. ۲۴۹-۲۵۷.
- صمدی، لاله، ناخدا، مریم، نوروزی چاکلی، عبدالرضا و اسدی، سعید. (۱۳۹۷). استناد و استناددهی در ارزیابی‌های حوزه هنری: مسائل و چالش‌ها؛ مطالعه موردی رشته نقاشی. *فصلنامه مطالعات کتابداری و علم اطلاعات*، ۱۰(۲۳)، صص. ۷۷-۹۴.
- علیپور، شیوا، بابائی، محمدمهدی، عباسی، محمد و داودی، حسین. (۱۳۹۷). تحلیل محتوایی و استنادی مقالات فصلنامه روانشناسی تربیتی دانشگاه علامه طباطبائی. *فصلنامه تربیتی دانشگاه علامه طباطبائی*، ۱۴(۴۹)، صص. ۸۵-۱۱۷.
- فیزیابی، بهمن، سامانیان، ساسان و حاجی‌محمدی، اصغر. (۱۳۹۸). بررسی توصیفی مقالات تطبیقی در نشریه هنرهای زیبا-هنرهای تجسمی (هنرهای زیبا سابق) از سال ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۶ شمسی. *هنرهای زیبا-هنرهای تجسمی*، ۲۴(۳)، صص. ۱۱۵-۱۲۲.
- میرزایی، عبدالله. (۱۳۹۷). تحلیل محتوای مقالات ۳۰ شماره نخست دوفصلنامه علمی-پژوهشی گلجام. *گلجام*، ۱(۳۳)، صص. ۱۸۱-۱۶۴.
- نوبخت، مریم و نوبخت، یونس. (۱۴۰۰). بررسی جریان دانشی و محتوایی مقالات مجله دانش‌حسابداری از ابتدای انتشار تا پایان سال ۱۳۹۸. *بازیابی دانش و نظام‌های معنایی*، ۷(۲۶)، صص. ۵۱-۷۳.
- همایی، بهروز، سلیمانی، راضیه و افشار، ابراهیم. (۱۳۹۰). تحلیل استنادی مقالات فصلنامه علمی پژوهشی معرفت فلسفی (شماره‌های ۳۰-۱). *پژوهش*، ۳(۱)، صص. ۱۷۵-۱۹۴.

